

Борисова А. В. викладач (Донецький індустріально-педагогічний технікум)

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА НЕ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ З ПОЗИЦІЙ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Сучасний етап розвитку суспільства супроводжуються процесами інтеграції та глобалізації, переорієнтацією суспільних відносин, розширенням культурних меж. Об'єктивні закономірності й суперечності, які нерозривно пов'язані із загальним розвитком суспільства, вимагають нових підходів до функціонування системи освіти в усіх її ланках.

Стратегічними завданнями модернізації й удосконалення освіти в Україні, зокрема, є: подолання монопольного статусу держави в освітній сфері через створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних закладів; формування багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти; розбудова системи освіти на основі національної ідеї; відпрацювання механізму активнішої соціалізації тих, хто навчається, шляхом забезпечення їхнього соціального розвитку. Стратегічною метою розвитку системи вищої освіти в Україні виступає життєва й соціальна компетентність тих, хто навчається, громадянське виховання, що передбачає розвиток і саморозвиток особистості на основі більш повного використання її внутрішнього потенціалу.

У зв'язку з цим особливого звучання набуває новий концептуальний освітній орієнтир – компетентнісний підхід, з позицій якого випускник вищого навчального закладу повинен мати високий рівень фахової компетентності [3].

Розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячені праці таких українських науковців як М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Паращенко, О. І. Пометун, С. А. Раков, О. Я. Савченко, С. Е. Трубачеві та інших, а також російських В. А. Адольфа, С. В. Бондаревської, В. Н. Введенського, І. А. Зимньої, І. Ф. Ісаєва, Н. В. Кузьміної, А. К. Маркової, Н. Н. Нацаренус, А. П. Тряпициної та інших.

У педагогічній науці під «компетентністю» розуміють спеціальні структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Поняття «компетентність» введено у науковий обіг понад чверть століття. Компетентний – це той який має достатні знання в певній галузі; який з в чомусь добре

обізнаний; тямущий. Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність.

Слід зазначити, що у сучасному науково-педагогічному обігу вживаються два терміни: «компетентність» і «компетенція». Відомі російські педагоги В. В. Краєвський, А. В. Хуторський вважають, що компетенції - складні узагальнені способи діяльності, які опановують під час навчання, і компетентність є результатом набуття компетенцій. Але існують дещо інші підходи до визначення цих понять. Так, наприклад, Т. Гудкова, С. Дружшова, О. Зеєр, А. Миролубов вважають, що обидва терміни вживаються як синоніми [4, с. 32-33]. Інші науковці, К. Махмурян, І. Герестороніна, В. Софронова та ін., акцентують увагу на тому, що компетенції вважають складниками компетентності. А. Шишов, В. Кальней стверджують, що компетентність – це здатність до діяльності, а компетенція — коло повноважень певної особи.

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містить знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [6].

Оскільки йдеться про процес навчання і розвиток особистості, що відбувається в системі вищої педагогічної освіти, то одним із результатів освіти буде набуття майбутнім фахівцем набору компетентностей, що є необхідним для професійної діяльності майбутніх викладачів ВНЗ.

На основі аналізу різних підходів науковців до означеної проблеми можна зробити висновок, що компетентнісний підхід у навчанні майбутніх викладачів-предметників – це сукупність компетентностей, якими повинен оперувати викладач-предметник, спрямовуючи свою діяльність на розвиток особистості студента. На наш погляд сьогодні дуже важливо розкрити особливості методичної підготовки викладача з позиції компетентнісного підходу.

З метою більш глибокого розгляду методичної підготовки звернемося до визначення понять «підготовка» і «професійна підготовка». У тезаурусі професійної освіти термін «підготовка»

використовується «...стосовно до прикладних завдань освіти, коли мається на увазі освоєння соціального досвіду з метою його наступного застосування для виконання специфічних завдань практичного, пізнавального або навчального плану, звичайно пов'язаних з певним видом тією чи іншою мірою регулярної діяльності. Термін уживається у двох значеннях: а) навчання – формування готовності до виконання майбутніх завдань; б) готовність – наявність компетентності, знань і вмінь, необхідних для виконання поставлених завдань...». Професійна підготовка визначається як «... сукупність спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії» [5].

Усі наведені вище визначення підпадають під значення «навчання спеціальним знанням, навичкам і вмінням». У той же час у професійній підготовці (складовою частиною якої є методична підготовка) важлива роль приділяється другому значенню поняття «підготовка» - готовності до виконання певних завдань, що виражається в наявності певних компетенцій. Зробимо висновок, що методичну підготовку характеризують два аспекти: формування готовності й стан готовності до реалізації методичних дій, що обумовлені спеціальними вміннями й особистісними якостями.

У дослідженнях проблеми методичної підготовки одне із провідних місць, займає виявлення можливостей особистісного потенціалу майбутнього викладача з оволодінні методичними компетенціями. Методична підготовка розглядається в аспекті нерозривної єдності інтелектуальної, емоційно-вольовий, цілісно орієнтованої сторін пізнавальної й предметно-перетворюючої діяльності як синтез різноманітної творчої діяльності, у процесі якої на основі інтегративної єдності знань і самостійної активної участі в рішенні практичних перетворювальних завдань реалізуються методичні компетенції майбутнього викладача.

Методична компетентність поєднує систему спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань та вмінь з питань побудови викладання певної навчальної дисципліни і має яскраво виражений прикладний характер. У методичній компетентності виділяють пізнавальний, особистісний та діяльнісний компоненти, формування і розвиток яких відбувається під час ефективно організованої методичної підготовки майбутніх викладачів.

Сутність методичної підготовки полягає не в тому, щоб дати методичні рецепти на всі випадки життя, а навчити вирішувати

методичні завдання, використовуючи знання, досвід, творчість. Не менш вагома роль у методичній підготовці належить прагненню до самовдосконалення й припускає «свідому роботу з розвитку своєї особистості як професіонала: адаптування своїх індивідуально-неповторних особливостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності й безперервний розвиток соціально-моральних і інших властивостей особистості»[2].

Формування методичних компетентностей відбувається в ході спеціально предметної, загально-педагогічної, дидактичної, методичної підготовки майбутнього викладача не педагогічного ВНЗ, оскільки вони поєднують систему спеціально наукових, психологічних, педагогічних, методичних знань, умінь і особистого досвіду в їхньому застосуванні.

Зміст методичної підготовки майбутнього викладача не педагогічного ВНЗ перш за все має формуватися на основі компетентнісного підходу до організації навчально-виховного процесу, що передбачає інтеграцію знань із техніко-технологічних та педагогічних наук, розуміння законів природи й суспільства. Він покликаний забезпечити реалізацію завдань з формування у студентів сучасної вищої школи уявлень про техніко-технологічне середовище й соціально-економічні аспекти трудового життя, про форми їхньої взаємодії з технологічним середовищем і можливостях оволодіння основами психолог-педагогічної культури. По-друге, показником якості методичної підготовки майбутніх викладачів у не педагогічному ВНЗ є рівень методичної майстерності, що проявляється в умінні бачити безліч варіантів рішення одного й того ж поставленого завдання; у здатності трансформувати методичні рекомендації й теоретичні положення в конкретні [1].

Таким чином, методична підготовка майбутнього викладача не педагогічного ВНЗ – це процес актуалізації можливостей, це розвиток розумових здатностей засобами концептуальних занять у процесі навчально-виховної діяльності, це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики пізнання предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання, уміння застосовувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати різні професійно-методичні функції.

професійної компетентності особистості: Сб. мат. Фестивалю педагогічного творчості, 28-29 серпня 2000 г. – Новокузнецк: ИПК, 2001. – С. 32-36. **3.** Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи:Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. **4.** Краевский В. В. Методология педагогического исследования / В. В. Краевский [и др.]. – Самара: Изд-во СГПИ, 1994. – 162 с. **5.** Любичева В. Ф. Теоретические основы проектирования учебного процесса по курсу «Методика преподавания математики»: Дисс...док. Пед наук / В. Ф. Любичева. – М., 2000. – 297 с. **6.** Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіта / О.В.// Стратегія реформування освіти в Україні. – К., 2003. – С. 13-41.